

Библиотека „Календар”

книга 133

Издавач се захваљује
Граду Новом Саду – Градској управи за културу
на финансијској подршци за објављивање ове књиге.

Copyright © 2024 Небојша Лапчевић

Copyright © 2024 за Србију, АГОРА

Ова публикација се у целини или у деловима не сме умножавати, прештамповати или преносити у било којој форми или било којим средством без дозволе аутора или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач по одредбама закона о ауторским правима.

Ставови аутора изнети у књизи не изражавају ставове органа који је доделио средства за суфинансирање.

НЕБОЈША ЛАПЧЕВИЋ

СЕЈАЧ

роман



Који су сузама сејали,
нека певајући жању.
Који плачући иде
када носи семе за сејање,
са песмом се враћа
носећи снопове своје.

Псалми Давидови

...и онда, ја имам природу,
уметност и поезију,
и ако то није довољно,
шта је довољно?

Винсенџ Ван Гоџ

Можда ће једном
све нестати у уметности
која неће рећи ни шта хоће,
ни шта значи оно што каже.

Милош Црњански
(*Дневник о Чарнојевићу*)

ПРОЛОГ

Айлауз молим! Браво, браво!

За композитора је најбоље да умре на сцени кад се поклони публици, да са вечери мелодија никад не утихне. Тамо негде разговарају сенке, тамо неко звиждуће по тактовима његове последње композиције.

Адам Дединац је тежио да буде уметник, виртуоз, да ужива у лепоти стварања, насупротив уметности живљења. Живот га није примио, он није желео овакав живот, свега се нагледао, осећао се као леш на дну бујичне реке. Театар је руниран, њега су раније пензионисали. Пркосио је врву лудила и конфузији властодржја у ограничавању уметничке слободе. Културу духа је одржао по Хорацијевој формули, *Ut pictura poesis*.

У његовим венама још увек је струјао онај *свeтiи занос, theia mania*, у тежњи да сачува хармоничност и чисту слику света. Да ли се муљевити талог као његов грех смирио у кориту душе?

Адам је у грчу размишљао:

„Откуцава последњи час. Оно што сада чиним, пркосим себи, оним што ми лагано измиче као благодат покајања као свраб на кожи који ноктима загредем и раскрварим. Гребем, гребем... Зато што све извире изнутра, тиња попут вулканске лаве.

Желео сам да будем ту, Евгенија, да осетим твој последњи дах, пулс под мојим прстима. Опрости!

Сви ће говорити: Крив је!

И ја бих се могао сложити: Признајем!

Необично је да нико неће сазнати истину, бар не целу. Ово је био мој избор.

Слаб сам, твоја смрт била је јача! Али ко је без греха? Ни последње дамаре срца у чврстом стиску руке, осетио нисам, љубави. Нестао, нестао! И сада, осећам непрестани свраб... Гребем по атласу коже неба. Ко ме ишчекује? Бог! Ако га за мене има, и ако ме хоће, као ближњи додирнуће моје раме. Ипак..."

Да ли је смрт увек јача? Како је победити? Како сачувати нову клицу у лепоти живота? Једино је Евгенија разумела неутаживу жеђ за писањем музике. Знао је да нико више неће слушати његов глас. Неко је између њих спустио јединствени зид; препречио се препун немурштих гласова. Какофонија је испуњавала болесничку собу. Цела соба, стерилна, ишчезла је, стерилни завоји, повидон, мелеми, капсуле, игле, ишчезли су... Мирис постеље и њеног свиленкастог тела помешао се у својој пропадљивости. Тај омамљујући мирис чувао је у својим ноздрвама. Удах, издах, осећај је ту, она је ту, као тежак ваздух сванућа, носио је непрестано у крагни капута од грубе чоје. Овај свет више није поуздан, постаје сив, сив, сив. Одлучио је, музика ће бити његова вечна оставштина.

„Добро је... Фино ти иде ова етида. Дивно, тако, само тако, мирно, смири прсте на диркама... Ето, Петра, ово је мој последњи час клавира. Колико смо година радили?"

„Па, има већ неколико... Заиста, учитељу, последњи час? А зашто?“, упита изненађено осамнаестогодишња Петра Ридник.

„Нећу бити ту... Знаш, Петра, учитељ је понекад жртва генија ученика, и твој таленат ће то потврдити. Што рече писац Томас Бернхард, у *сйвари ми желимо да будемо клавир а не људи*.”

„Ја сам често сањала концертни клавир који сам од себе свира. Мислим да сам целим својим телом у њега ушла. Чудно!?”

„Није чудно... Сан је близу уметности. Мед неба. Петра, за тебе сам спремио ову свеску с нотама нове композиције. Пробај мало, почни одавде...”

Већ после првих тактова престала је да свира.

„Шта би? Не свиђа ти се?”

„Ма, не, учитељу, у овом тренутку, не могу...”

„Чуј, пред тобом је будућност. Само настави да свираш, све ће доћи на своје место. То је уникат, моје последње музичко остварење, опера *Terra incognita*.

За растанак ти остављам дело као тестамент. Знам да ћеш га испунити. Узми то, не брини, све ћеш знати када завршиш музичку академију. Научио сам те све што сам знао. Време је да кренеш даље. Никада немој одустајати ако желиш да будеш уметник.”

Ученица је спустила главу док је брисала крпицом сузе са дирки клавира. Потом, невољно узе свеску с нотама, предосећајући да више никада неће видети свог учитеља. За њом, Адам снажно залупи дрвени поклопац клавира. У трену, неочекивана тескоба претвори се у блаженство. На под паде један иверак или нота клицноша.

Композитор је унутрашњим ухом чувао своју композицију...

Уз пулсирање жилица, и уз *йомоћ* неугасиве жеље и навике, Сејач је попут пустињака пустио корење; далеко

од света, окружен четинарским шумама. Похвала птици, и зрневљу...

Похвала Нојевој барци, новој слици света. Самоћа је једнодимензионално стање, тек сећање на оперу *Terra incognita*, обећао је себи да ће је написати. Жртва је била велика. Уметничко умовање, надахнуће одзвањало је околост... Однекуд је чуо звук виолончела једног Страдиварија, *viola da gamba* са шест жица, контрабас за *recitative*, а покретљив *pizzicato*, чаробне тонове дувачких инструмената, појачавајући удешени дубањ, ноте које гоне на снажне басове; сањалачко опажање узвишене лепоте увек је усмерено на нешто мистично што израња из слутњи. Тако је замислио увертиру...

Адам је кренуо са сцене мирно, непоколебљиво, ка тајанственој светлости која му је јатомице падала на руку којом је махао.

И учини му се да кроз небески струј неко из таме партера одмахује.

Вратићемо се на почетак приповести. Оно што се претходно догодило навело ме је да нека загубљена зби-тија уткам у приповест и да окончам Адамово призивање родној груди.

Глава йрва

ТИ СИ АНГЕЛ-ТИЦА ШТО МЕ ВАЗДА ПРОНАЛАЗИ

1.

Птица је долетела. И зрно спустила у саксију на тераси.

Из ње су израсла два стручка пшенице. Један стручак сачуван је у хербаријуму. Други ће Сејач са кореном брижљиво пресадити у *Terra incognita*.

Одозго, чуо се Хор...

У тој *oazi* ливада пије свој дажд, где светлост пада на гат преко корена света; да житница као родница облизни се...